

LPP

Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP)

Møllerveien 4
0182 OSLO

Telefon: 23 29 19 68
Fax: 23 29 19 01

e-post: lpp@lpp.no

Organisasjonsnr.: 976 785 029

Dato: 03.01.2012

Helse- og Omsorgsdepartementet

Universitetsgata 2, Postboks 8011 Dep.
0030 Oslo

Høring om NOU 2011:9; Økt selvbestemmelse og rettssikkerhet

LPP hadde en representant i Paulsrud-utvalget, og var med å påvirke beslutningene som kom frem i rapporten. LPP var blant annet opptatt av å få frem viktigheten av å fortsatt ha en bestemmelse om behandlingsvilkår i loven, for å sikre pasientenes krav til en behandling som fører frem til positiv endring og unngå en situasjon hvor bruk av tvang kunne likestilles med farlighet.

Utvalget har selv valgt å ikke se på lovgivningen til det psykisk helsevernet i sin helhet, i henhold til det mandatet det fikk og tiden til disposisjon. En fullstendig gjennomgang av det psykiatriske tilbudet, nå slått sammen med rus, gjenstår å fullføres. LPP utfordrer Helse- og Omsorgsdepartement om å iverksette en slik gjennomgang. I denne uttalelse forholder LPP seg til forslagene som har kommet frem i rapporten.

LPPs kommentarer om utvalgets rapport følger herunder.

1. Samhandling: forslag om bedre kommunale tjenester og oppfølging, boliger, arbeid og aktiviteter, og samarbeid på tvers av forvaltningsnivåene
  - o LPP mener at bedre samhandling mellom kommunale tjenester og 2. linjetjeneste er riktig, samt at det er ønskelig med tilbud i pasientens nærmiljø og på et tidlig tidspunkt. Prøveordninger hvor fastlege hadde regelmessige hjemmebesøk hos pasienter har ført til betydelig reduksjon av tvangsinnleggelses (kilde NAPHA). Likevel er det kjent at 38 % av kommunene ikke er forberedt til overgang av ansvarsområder (kilde:). Arbeid med psykiske lidelser er ikke øremerket. Personer med psykiske

lidelser utgjør ikke en sterk pressgruppe, og kan risikere å bli nedprioritert på kommunenivået. Kompetansenivået i kommunene kan også vise seg å være for lavt for å gi denne pasientgruppen et bra nok tilbud.

2. Menneskerettigheter: gradvis tilpasning til lovgivningen som gjelder for allmennbefolkningen, og økning av fagkompetanse rundt tvangsbruk
  - o LPP støtter denne tilnærmingen, selv om det kan innvendes at det finnes ingen rasjonell grunn for at denne gruppen personer ikke har samme beskyttelsesnivået enn andre borgere. LPP forstår det slik at det er utvalgets formål å komme frem til mer likhet for disse personer i forhold til andre. Det ville derfor være konstruktivt å tidfeste hvor lang tid samfunnet gir seg selv for å komme frem til like rettigheter i saken.
3. Pasientens muligheter for selvbestemmelse økes, ved at samtykkekompetanse blir erstattet med beslutningskompetanse, større vektlegging av pasientens forhåndserklæringer og tidligere erfaringer med tvang m.m. Frivillighet skal prøves først og kontrolleres, bortsett fra situasjoner som innebærer fare for andre
  - o Samtykkekompetanse er et vanskelig begrep å definere, og det samme er beslutningskompetanse. Inntil begrepet er klarere definert og viser seg å kunne bli målt på en sikker og betryggende måte, vil LPP reservere sin tilslutning til dette forslaget.
  - o Bruk av tvang er i seg selv en inngripen i en persons liv og integritet som har negative sider for den enkelte. Bruk av tvang skal derfor reduseres til et minimum. I denne sammenhengen er det positivt å sikre seg at behandlingsapparatet er rimelig trygg på at bruk av tvang ikke gjør situasjonene verre for den enkeltes utvikling, i sin nåværende situasjon og med tanke på fremtidig behandlingsallianser.
  - o Forhåndserklæringer kan være gode å ha, samtidig som de kan være ??? å forholde seg til i akutte situasjoner. Tiltaket er etter vår mening best egnet når tvang kan planlegges, men det er de færreste tilfeller.

4. Behandlingsvilkåret beholdes, fravær av beslutningskompetanse er nødvendig for å iverksette tvang
  - o LPP har vært en pådriver i å beholde behandlingsvilkåret. LPP mener at det er riktig med en særlov for psykisk helsefeltet, som gir en bedre beskyttelse til pasienter enn henvisning til allmenn lovgivning. Bruk av allmenn lovgivning overfor psykiatrispasienter vil svekke deres rettsstilling og øke en likestilling mellom psykisk diagnose og kriminalitet. Behandlingsvilkåret er derfor nødvendig for å ivareta pasienters og pårørendes interesser når en person ikke lenger er i stand til å forsvare sine egne interesser og ta vare på seg selv.
5. Selvmordsfare: suicidale pasienter uten alvorlig psykisk sykdom kan bli holdt tilbake i tvungen observasjon opp til 3 dager
  - o Ikke alle pasienter som prøver å ta livet sitt lider av psykose. Selvmordsproblematikken er alvorlig nok til å rettferdiggjøre en egen tilnærming i utredningen, og LPP støtter forslaget om å kunne ta vare på suicidale pasienter på institusjon inntil 3 dager.
6. Ved tvang, innføres fri rettshjelp med advokat inntil 3 t. for alle pasienter
  - o Å gi alle som kommer i posisjon til å bli behandlet med tvang mulighet til fri rettshjelp er et positivt skritt i retning av å utvide pasientenes rettssikkerhet. Juridiske vurderinger er tolkninger, og det er positivt at svake parters rettigheter blir forsterket ved en juridisk vurdering som er basert på deres egne premisser. LPP ønsker dette tiltaket velkommen.
7. Plikt for faglig ansvarlig å rådføre seg med annet kvalifisert helsepersonell, når undersøkelse kan konkludere med bruk av tvang
  - o Ikke mer enn jus er psykiatri en nøyaktig vitenskap. Forskjellige leger kan komme frem til forskjellige diagnoser eller vurderinger. Når legens vurdering kan føre til bruk av tvang og pasientens tap av styring over deler av sitt liv, er det riktig å få

frem flere begrunnede meninger om saken. LPP støtter innføring av plikt til å rådføre seg med andre kvalifisert personell ved alle legeundersøkelser som kan føre til tvungent vern. Vi vil her minne om at dette kan føre til et økt behov av kvalifisert personale i psykiatri.

8. Krav om vedtak ved alle legeundersøkelser som kan føre til tvungent vern

- o Vedtak gir adgang til rettigheter knyttet til lovfestede rettigheter (forvaltningsloven). Siden tvungen vern er en innskrenking av en persons frihet, er det riktig å forsterke dens formelle rettigheter. Et vedtak skal begrunnes, og blir et bedre utgangspunkt for å fremme en klage i rettssystemet.

9. Tvangsmidler: skjerpede krav til skjerming, oppheving av isolat, obligatorisk helsefaglig utdanning for observatører, samtaler med pasient etter opphør av tvangsmidler

- o Bruk av tvangsmidler er det sterkeste middel som kan brukes overfor en pasient, hvor vedkommende blir midlertidig fratatt styring over eget liv. Alle er enige om at slike midler skal brukes med største omhu og bare når det ikke finnes annen utvei. LPP mener likevel at det kan være nødvendig å bruke tvang under visse omstendigheter. Når disse er til stede, er det en utfordring å måle tvangsmidler mot hverandre. Utvalget foreslår flere tiltak. LPP er enig i at krav om skjerming skjerpes. Skjerming kan være en myk måte å beskytte en person for et overskudd av stimuli i en akutt situasjon. Det er likevel viktig at skjermingen gjennomføres på en mest mulig skånsom måte, og med et kvalifisert personale som følger med, er i umiddelbar nærhet og klar til å komme til unnsetning. Ettersamtale anses å være høyst nødvendig for å gi personen som har blitt underkastet tvangsbruk mulighet til å bearbeide sine opplevelser. Utvalgets forslag om å oppheve isolat må ses i sammenheng med økt bruk av skjerming. LPP støtter forslaget under forutsetning at skjermingsvilkårene forbedres.

10. Kontrollinstanser: Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker overtar tilsyns- og overprøvningsfunksjon. Velferdskontrollen ivaretas av egne tilsynsutvalg
- o Rapporten om tvangstall fra Helsedirektoratet for 2010 viser at NPR-tallene er fortsatt mangelfulle, men peker i retning av underrapportering fra kontrollkommisjoner om tvangsbruk. Rapporten viser fortsatt store geografiske forskjeller i bruk av tvang rundt om i landet. Dette viser både at vilkår for bruk av tvang forstås forskjellige på forskjellige behandlingssteder, og at kontrollkommisjoner heller ikke er i besittelse av en felles forståelse av disse reglene slik at de kan rette skjevhetene opp. Fylkesnemndene, med sin domstollignende oppbygging hvor alle parter er representert og kan fremme sitt synspunkt, er etter LPPs mening et viktig skritt fremover i oppbygging av pasientenes rettssikkerhet, samtidig som tiltaket etter all sannsynlighet vil bidra til å jevne ut de geografiske forskjellene.
  - o Det er ikke naturlig av en rettslignende instans å ta vare på velferdsordninger. Slike ordninger er ikke desto mindre viktige for pasientene, så mener LPP at det er riktig at et utvalg ivaretar dem.

For LPP

Pascal G.E. Lhote
Generalsekretær